

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
комунального закладу «Урвенський психоневрологічний інтернат»
Рівненської обласної ради
19.10.2023

м. Рівне, 2023 рік

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі - НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 19.10.2023 групою НПМ здійснено відвідування комунального закладу «Урвенський психоневрологічний інтернат» Рівненської обласної ради (далі – заклад, ПНІ).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Корнійчук Олександр Васильович, Представник Уповноваженого у Рівненській області (керівник групи НПМ);

Українець Тетяна Володимирівна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Черняк Артем Сергійович, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Слободенюк Інна Валентинівна, представник громадської організації;

Гуль Андрій Любомирович, фахівець з питань надання психіатричної допомоги.

Загальна інформація.

Заклад знаходиться за адресою: вул. Замкова, 53а, с. Урвенна, Рівненський р-н, Рівненська обл., 35715.

Відповідно до Положення комунального закладу «Урвенський психоневрологічний інтернат» Рівненської обласної ради, затвердженого рішенням Рівненської обласної ради від 11.03.2021 № 108, ПНІ є стаціонарним закладом для соціального захисту, що утворюється для тимчасового або постійного проживання/перебування осіб із стійкими інтелектуальними та/або психічними порушеннями, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, соціально-побутового обслуговування, надання медичної допомоги, соціальних послуг та комплексу реабілітаційних заходів і яким згідно з висновком лікарської комісії за участю лікаря-психіатра не протипоказане перебування в закладі.

Власником ПНІ є територіальні громади сіл, селищ, міст Рівненської області в особі Рівненської обласної ради.

Заклад розрахований на перебування 205 осіб. На день відвідування у ПНІ перебувало 195 осіб (всі чоловіки), з яких 72 – недієздатних. Над 6 підопічними опікуном призначено адміністрацію закладу в особі директора та 72 підопічним – родичів.

За період з 01.01.2022 по 31.12.2022 у ПНІ померло 10 осіб, а з 01.01.2023 по дату відвідування – 8 осіб.

Територія закладу огорожена, вхід і вихід з території здійснюється через пропускний пункт.

На кожного підопічного ведуться особові справи, підписуються договори про надання соціальної послуги відповідно до Державного стандарту соціальної

реабілітації осіб з інтелектуальними та психічними розладами, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 17.02.2018 № 1901, складено індивідуальні плани реабілітації.

Територія закладу доглянута, облаштовано місця для відпочинку на свіжому повітрі, де на час візиту перебувала частина підопічних. У коридорах житлових корпусів наявні місця для спільного перегляду телевізійних програм. Підопічні проживають у п'яти житлових корпусах, в яких періодично проводяться ремонтні роботи.

Під час відвідування НПМ встановлено, що в ПНІ переважно вживаються заходи щодо реалізації права підопічних на достатній життєвий рівень. Підопічних забезпечено чотириразовим харчуванням та медикаментами, у всіх корпусах є безперешкодний доступ до питної води. У кімнатах для проживання постільна білизна регулярно замінюється, щоденно ведеться прибирання.

Підопічні мають змогу читати книги. У закладі функціонує бібліотека, організатор культурного дозвілля займається забезпеченням дозвілля підопічних. Під час спілкування підопічні розповідали про роботу гуртків, де вони грають у шахи, доміно, а також займаються грою на музичних інструментах.

Закладом у 2019 році отримано ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальностями психіатрія, терапія та стоматологія. Згідно із штатним розписом в закладі 97,0 штатних одиниць. Штат закладу укомплектовано медичним персоналом, у тому числі є два лікарі загальної практики (0,5 посади кожен), лікар-стоматолог (0,5 посади), 7,0 сестер медичних та 44,0 посади молодшого медичного персоналу. Водночас, лікар-психіатр призначений до лав Збройних Сил України.

У всіх підопічних ПНІ укладено декларації з лікарем сімейної медицини (фото 1).

У закладі ведеться Журнал травматизму серед підопічних, в який внесено інформацію щодо фактів травматизму та надання відповідної медичної допомоги.

Витрати на одного підопічного в день становлять на:

лікарські засоби – 18,89 грн.;

продукти харчування – 149,20 грн.

Медична частина забезпечена лікарськими засобами соматичних груп, також наявні окремі психофармакологічні препарати.

У посадових інструкціях працівників ПНІ, зокрема, молодшого медичного персоналу, який безпосередньо здійснює догляд за підопічними, є пункт про заборону катування.

Під час відвідування відбулося спілкування зі 73 особами різних вікових категорій та візуальним оглядом тих мешканців, які через вік або стан здоров'я не можуть спілкуватись, а також вивченням документації про діяльність закладу не встановлено порушень права на життя та застосування примусової праці.

У ході відвідування закладу перевірявся стан виконання рекомендацій, що надавалися за результатами попереднього відвідування, який відбувся 26.04.2022.

Попереднє відвідування.

Попереднє відвідування групи НПМ було здійснено 26.04.2022.

За результатами якого виявлено такі порушення прав підопічних:

на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких що принижують гідність видів поведження і покарання;

на охорону здоров'я та медичне забезпечення;

на доступність для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення;

на володіння, користування та розпорядження своєю власністю;

на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування та житло.

За результатами попереднього відвідування НПМ вносились такі рекомендації:

1. Рівненській обласній державній адміністрації:

забезпечити постійний контроль за додержанням прав підопічних комунального закладу «Урвенський психоневрологічний інтернат» Рівненської обласної ради, зокрема:

права на охорону здоров'я та медичне забезпечення;

права володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю, у тому числі вирішити питання про направлення в заклад 35 особових справ підопічних, які прибули з Бородянського ПНІ, та взяття їх на облік як внутрішньо переміщених осіб;

укладення внутрішньо переміщеними особами декларацій із лікарем загальної практики;

за наявності підстав допомогти оформити для внутрішньо переміщених осіб відповідні соціальні допомоги;

права на достатній життєвий рівень підопічних закладу;

права на повну реалізацію всіх прав людини й основоположних свобод усіма особами з інвалідністю без будь-якої дискримінації за ознакою інвалідності.

2. Комунальному закладу «Урвенський психоневрологічний інтернат» Рівненської обласної ради забезпечити:

припинення ізоляції осіб, що перенесли черевний тиф, з можливістю повною мірою реалізовувати свої конституційні права та свободи;

проведення гематологічного контролю і моніторингу змін показників крові при лікуванні препаратами клозапін (азептол) відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 08.08.1995 № 147 «Про гематологічний контроль при лікуванні лепонексом (клозапіном)»;

дублювання пандусами зовнішніх сходів, доступність до санітарних зон;

дотримання норм житлової площі на одну особу у відповідності до встановленого стандарту та покращення умов проживання підопічних;

контроль за прозорістю використання сум пенсійного забезпечення недієздатних підопічних відповідно до Порядку використання сум пенсій;

належне виконання вимог Закону України «Про основи соціальної захищеності людей з інвалідністю в Україні»;

ведення медичної документації відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 14.02.2012 № 110;

контроль за харчуванням підопічних та веденням відповідної документації; безпечні та комфортні умови проживання підопічних.

На виконання наданих рекомендацій керівництвом закладу проведено певну роботу з усунення виявлених недоліків, а саме:

укладено декларації із лікарями загальної практики;

осіб, що перенесли черевний тиф, переведено у корпус № 3;

забезпечено можливість підопічним, що перенесли черевний тиф вільнопересуватись у межах території закладу та спілкуватись з іншими підопічними;

забезпечено підопічних з числа осіб з інвалідністю технічними засобами реабілітації;

забезпечено контроль за якістю харчових продуктів та дотримання термінів їх споживання, а також ведення відповідної документації.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку (стаття 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

1. У закладі відсутнє тимчасове укриття та можливість його облаштування згідно з вимогами національного законодавства. Одноповерхові будівлі житлових корпусів використовуються як найпростіші укриття за правилом «двох стін».

Тобто, необхідно розглянути можливість створення на території ПНІ фортифікаційних споруд як найпростіших укриттів, у тому числі, що здійснюється без процесу будівництва шляхом зведення тимчасових споруд з бетонних та залізобетонних будівельних конструкцій з урахуванням норм та вимог, встановлених Кодексом цивільного захисту України, наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту» (зі змінами), Державних будівельних норм України ДБН В.2.2.5-97 «Будинки і споруди. Захисні споруди цивільної оборони».

2. Крім того, під час спілкування з підопічними та персоналом було з'ясовано, що адміністрацією закладу не забезпечується проведення евакуації до укриття під час сигналу «повітряна тривога», чим порушується право підопічних на безпеку.

Порушення права на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48 Конституції України).

3. Порушено норми площ житлових кімнат, передбачені пунктом 6.1.2.2 ДБН В.2.2-18:2007 «Заклади соціального захисту населення» (із змінами), а саме: площі житлових кімнат на одне та два місця повинні визначатися з розрахунку не менше 8 м² на одне місце, але не менше 10 м² – в одномісних кімнатах. На день відвідування площа житлової кімнати на одного підопічного становила від 3 до 3,5 м² (фото 2-4).

4. Окрім зазначеного, не всі підопічні забезпечені в повній мірі твердим інвентарем відповідно до розділу VI Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 (далі – Мінімальні норми).

Так, у деяких кімнатах не достатня кількість столів, стільців твердих та шаф.

5. Не всіх підопічних, які себе обслуговують, забезпечено приліжковими килимками відповідно до розділу V Мінімальних норм .

6. У житлових кімнатах закладу відсутні кнопки виклику персоналу. У разі виникнення потреби у медичній допомозі у ліжкових хворих мешканців виникає проблема із запрошенням медичних працівників.

Порушення прав осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, стаття 5 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»).

7. Приміщення закладу не пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», а саме:

деякі коридори житлових приміщень не обладнані поручнями (фото 5-6);

окремі санітарно-гігієнічні приміщення не обладнані тривожною сигналізацією;

не у всіх санітарно-гігієнічних приміщеннях встановлено поручні або змішувачі зі шлангом (фото 7-8).

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України, стаття 32 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні», стаття 25 Конвенції про права осіб з інвалідністю, статті 21 та 33 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб»).

8. Листки лікарських призначень ведуться в довільній формі, без ідентифікації закладу охорони здоров'я, що суперечить вимогам наказу Міністерства охорони здоров'я України від 29.05.2013 № 435 «Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я, які надають амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу населенню, незалежно від підпорядкування та форми власності» (далі – наказ МОЗ) (фото 9). Відтак, у разі необхідності захисту інтересів підопічного в судовому порядку вони не можуть бути доказом.

9. Усупереч вимогам статті 23 Закону України «Про психіатричну допомогу» у закладі не проводиться щорічний огляд підопічних лікарською комісією за участю лікаря-психіатра з метою вирішення питання щодо можливості перегляду рішень про недієздатність тих, хто такими визнаний.

10. Всупереч вимог наказу МОЗ, медична документація ведеться у довільному форматі: за формою під власною назвою «Медична карта амбулаторного хворого» (фото 10). Окремі медичні карти амбулаторного хворого ведуться згідно вищевказаного наказу (фото 11).

11. Всупереч вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 15.09.2016 № 970 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення», усвідомлені згоди осіб на проведення психіатричного огляду, амбулаторну психіатричну допомогу, лікування у психіатричному закладі, є застарілими та не містять ідентифікуючих даних у якому закладі охорони здоров'я вони були підписані (фото 12).

12. У ПНІ ведеться «Журнал обліку фактів звернення осіб з тілесними ушкодженнями». У вищевказаному журналі є ряд записів щодо отриманих підопічними тілесних ушкоджень, однак записи щодо повідомлення поліції у вказаному журналі відсутні. Згідно записів у журналі, від медичної допомоги у закладах охорони здоров'я підопічні відмовлялись. Зокрема не зазначено у записі від 27.12.2021 чи повідомлено органи Національної поліції України щодо отриманої важкої черепно-мозкової травми підопічним Є. (фото 13 -15).

13. Всупереч статті 11 Закону України «Про психіатричну допомогу», станом на час візиту, психіатричний огляд осіб в ПНІ проводить лікар загальної практики: описує психічний стан осіб, встановлює діагноз та призначає психофармакологічне лікування (фото 16).

14. Амбулаторний прийом та огляд підопічних не реєструється належним чином. Відсутній «Журнал реєстрації амбулаторних пацієнтів», що суперечить вимогам наказу МОЗ.

15. Значна кількість підопічних впродовж тривалого часу приймають клозапін (азалептол), при цьому всупереч наказу Міністерства охорони здоров'я України від 08.08.95. № 147 «Про гематологічний контроль при лікуванні лепонексом (клозапіном)» повторні та подальші динамічні аналізи крові не проводились, моніторингу зміни показників крові не призначають.

Слід зазначити, що відповідно до пунктів 3 та 4 вищевказаного наказу пацієнтам в процесі терапії лепонексом має бути гарантовано регулярне гематологічне обстеження, вони повинні бути проінструктовані щодо необхідності негайного звернення до лікуючого лікаря при розвитку будь-якої інфекції чи лихоманки. Число клітин білої крові (КБК) має контролюватись щотижня протягом перших 18 тижнів лікування лепонексом. В подальшому контроль за числом КБК повинен здійснюватись щомісяця протягом всього періоду прийому препарату.

16. З аналізу медичних карт підопічних вбачається, що лікування психофармакологічними препаратами тривалий час не змінювали, не корегували відповідно до стану, що суперечить статті 4 Закону України «Про психіатричну допомогу». Психіатрична допомога надається на основі принципів законності, гуманності, додержання прав людини і громадянина, добровільності, доступності та відповідно до сучасного рівня наукових знань, необхідності й достатності заходів лікування, медичної, психологічної та соціальної реабілітації, надання освітніх, соціальних послуг.

17. У закладі відсутні актуальні протоколи догоспітальної допомоги затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2019 № 1269 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги», що знижує вчасне діагностування та подальшу якість надання необхідної допомоги підопічним у разі виникнення невідкладних станів. У шафі невідкладної допомоги є комплекти лікарських засобів у прозорих контейнерах, наявний їх перелік, але відсутні протоколи та інструкції щодо їх використання. Водночас слід вказати, що в комплекті невідкладної допомоги при епілептичному (судомному) нападі наявний препарат антипсихотик аміназин, який не лише не показаний при таких станах, а й може спричинити шкоду особі за умови введення (фото 17-20).

18. На стенді в процедурному кабінеті ПНІ наявні вісім локальних протоколів надання медичної допомоги, однак відсутні відомості щодо їх походження, дані щодо затвердження, що суперечить вимогам наказу Міністерства охорони здоров'я України від 29.12.2016 № 1422 «Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 28 вересня 2012 року № 751» (фото 21).

Порушення права на гідні умови перебування (стаття 48 Конституції України, стаття 5 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

19. Під час огляду приміщень закладу було виявлено, що для деяких підопічних ліжка встановлені в коридорах. Директор закладу пояснив цей факт проведенням ремонтних робіт.

Ліжка підопічних було переміщено у кімнати іншого корпусу лише після спілкування групи НПМ з адміністрацією закладу.

Порушення права підопічних на отримання інформації про свої права та обов'язки, а також права направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади (статі 40 і 57 Конституції України).

20. У ПНІ відсутні у доступних для підопічних місцях інформаційні стенди з актуальною інформацією про їх права та номерами телефонів і адресами посадових осіб, до яких вони можуть звернутися у разі порушення їхніх прав. Стенд, де відображається інформація та контакти Уповноваженого ВРУ з прав людини та Рівненського представництва розміщений в адміністративній будівлі.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Рівненській обласній військовій адміністрації:

вжити невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності закладу;

розглянути можливість додаткового фінансування закладу з метою усунення недоліків, викладених у звіті.

2. Комунальному закладу «Урвенський психоневрологічний інтернат» Рівненської обласної ради забезпечити:

дотримання норм житлової площі на особу відповідно до вимог ДБН В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення»;
облаштування житлових кімнат закладу відповідно до Мінімальних норм; всіх підопічних, які себе обслуговують – приліжковими килимками;
обладнання житлових кімнат закладу – кнопками виклику персоналу;
дотримання вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд»;
проходження щорічного медичного огляду підопічними закладу;
належне ведення медичної документації відповідно до вимог чинного законодавства;

посилений контроль за ставленням персоналу закладу до підопічних, зокрема вжити дієвих заходів щодо уникнення неналежного поводження з підопічними;

дотримання безпекових заходів під час оголошення сигналу «повітряна тривога»;

пацієнтам одержання психіатричної допомоги відповідно до їх психічного стану, в умовах передбачених статтею 25 Закону України «Про психіатричну допомогу»;

розміщення на стендах інформації про порядок звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

затвердження протоколів догоспітальної допомоги та проведення навчання персоналу щодо їх використання.

Додатки: фотоматеріали на 6 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ

**Представник Уповноваженого
у Рівненській області**

Олександр КОРНІЙЧУК

фото 5

фото 6

фото 7

фото 8

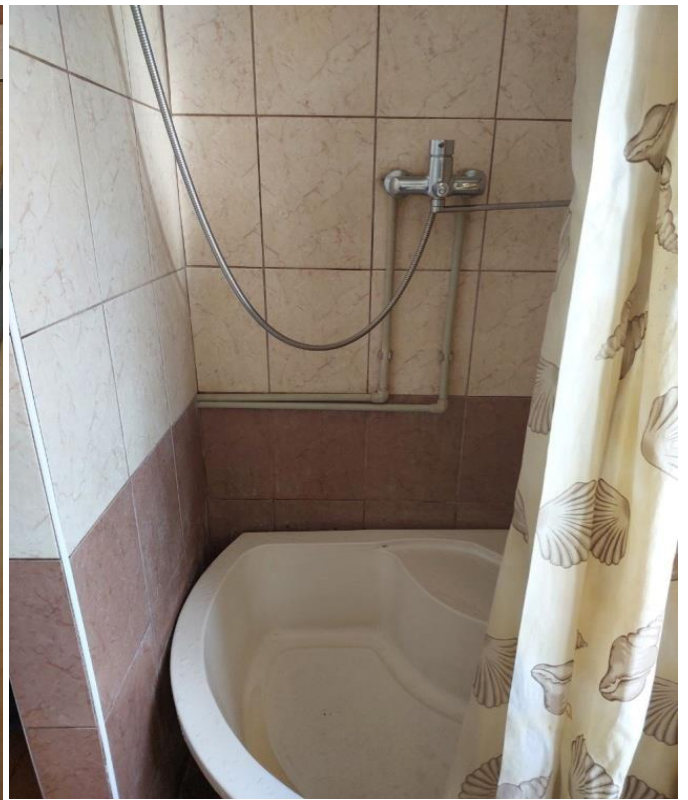

фото 9

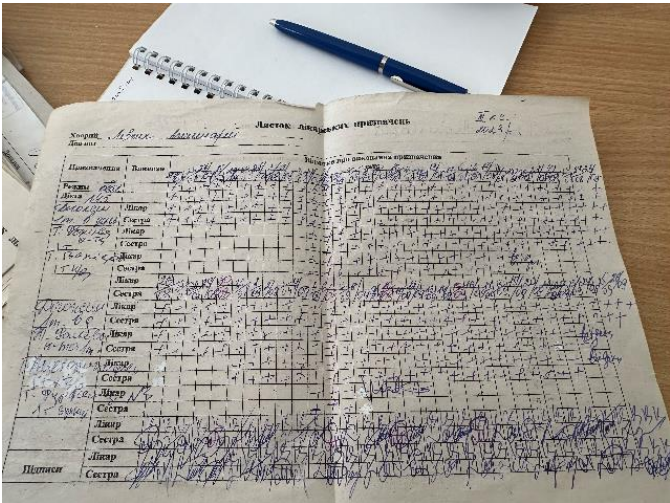

фото 10

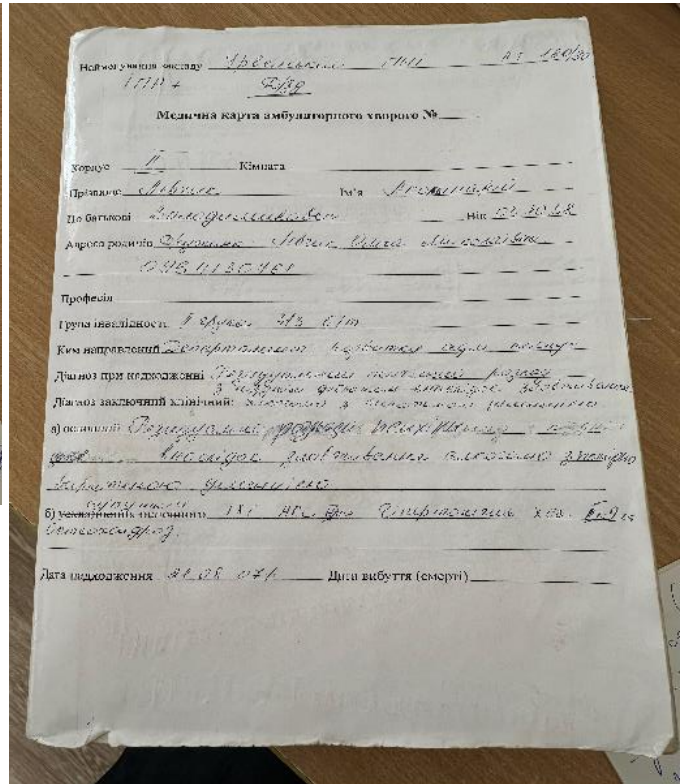

фото 11

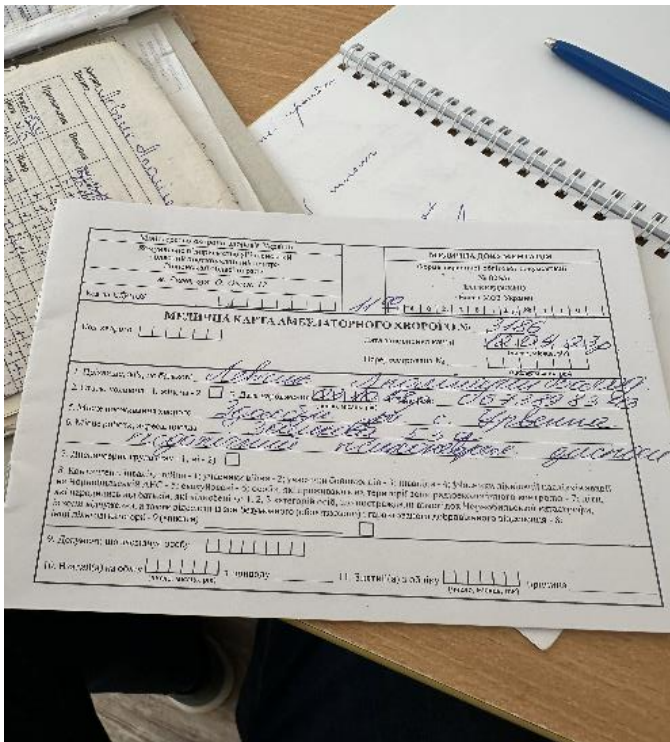

фото 12

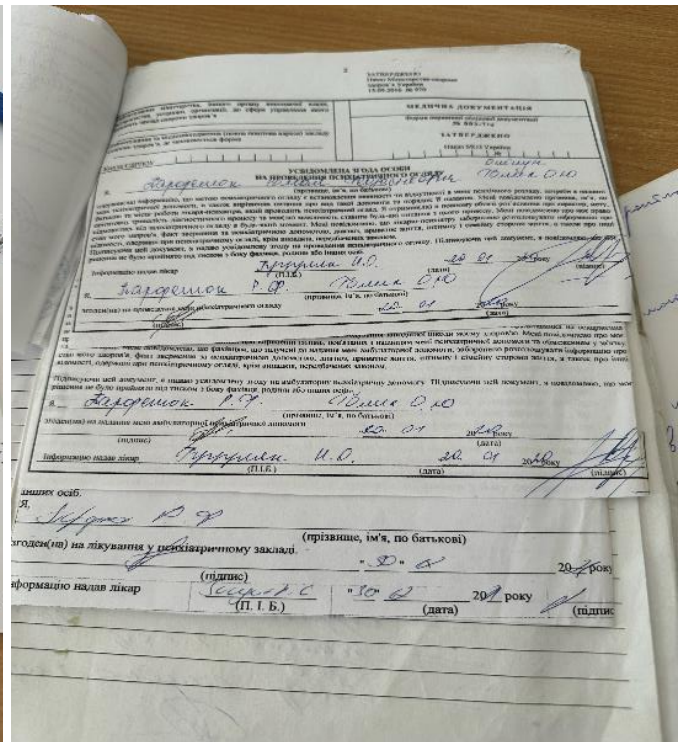

фото 13

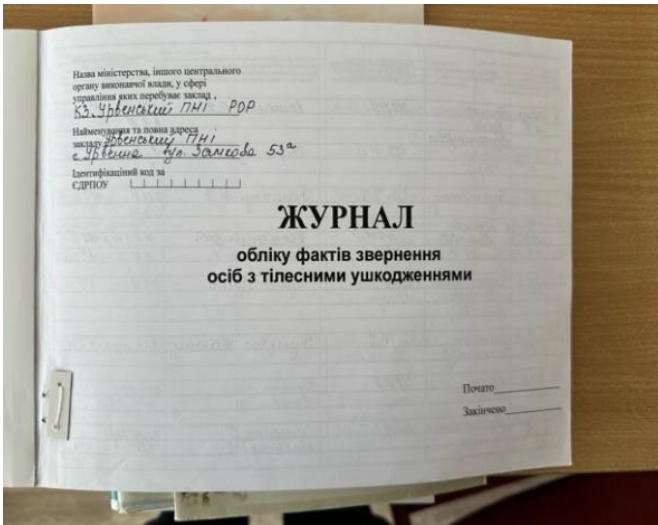

фото 14

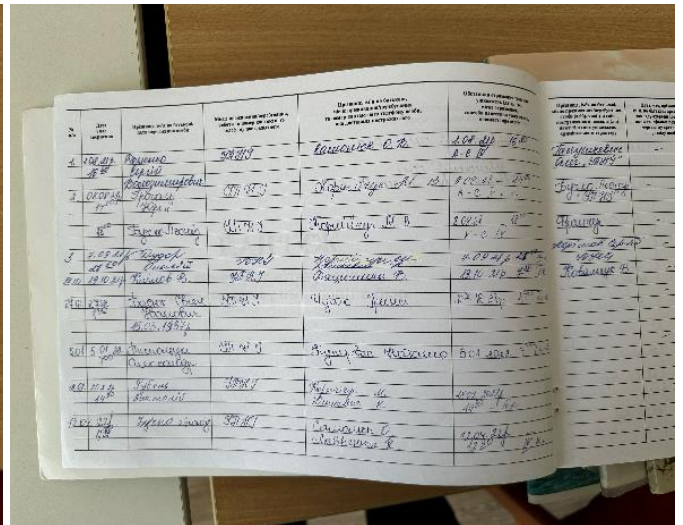

фото 15

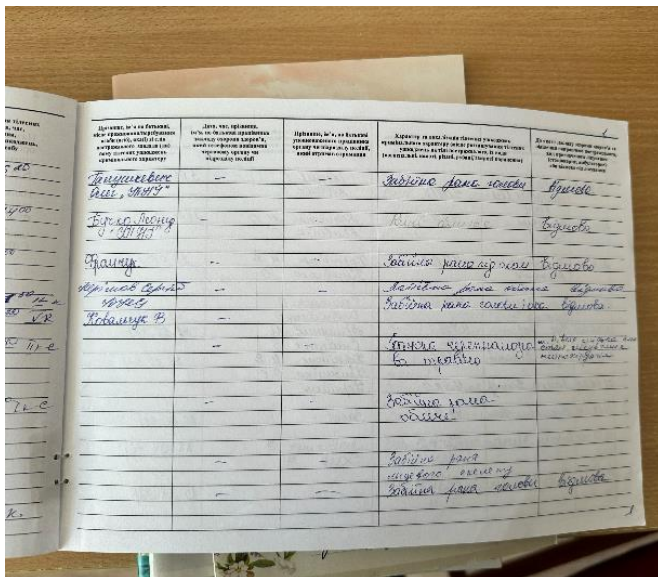

фото 16

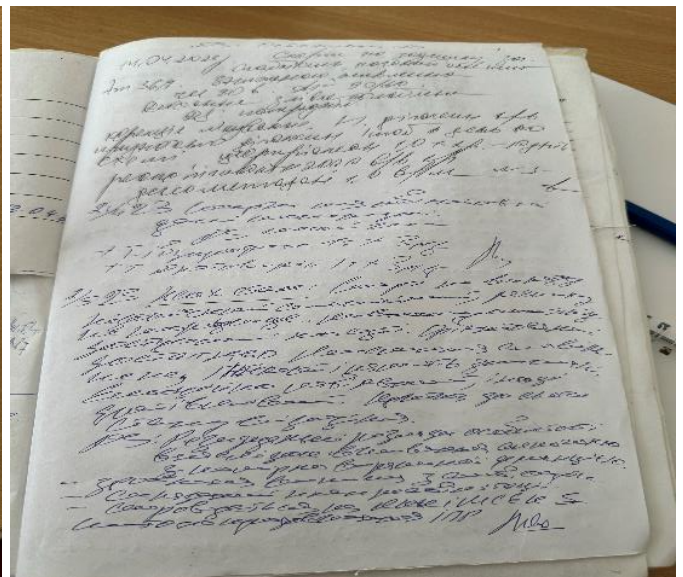

фото 17

фото 18

фото 19

фото 20

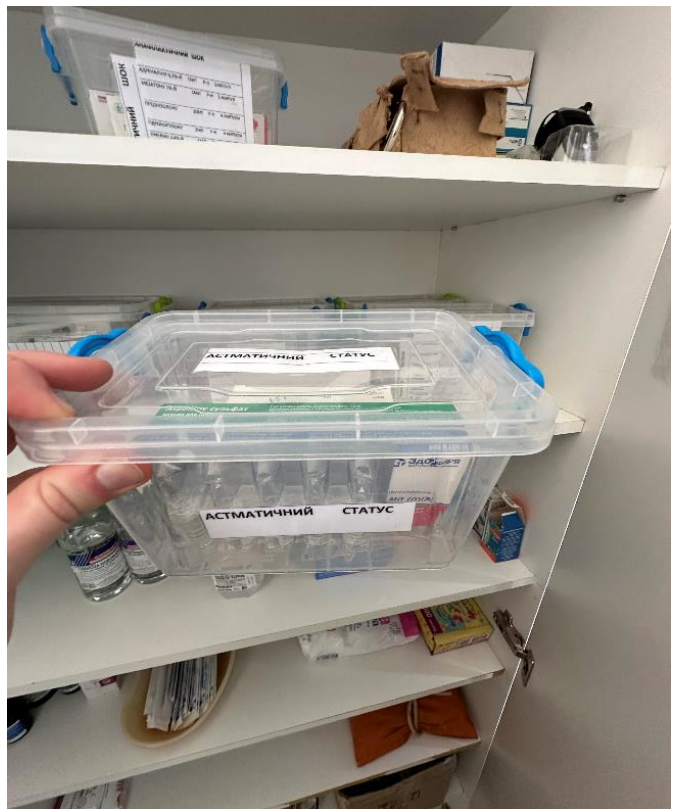

фото 21

